

Згідно з наказом МОН України від 03.08.2022 № 698 надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» низці навчальних програм для 6-9 та 10-11 класів, а саме: з предметів «Історія України», «Всесвітня історія» для 6-11 класів та інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» (10 клас), «Захист України», «Основи здоров'я», «Основи правознавства», «Громадянська освіта», «Географія», «Зарубіжна література», «Література (молдовська та зарубіжна/румунська та зарубіжна/угорська та зарубіжна)».

У навчальні програми предметів **«Історія України», «Всесвітня історія» для 6-11 класів** та інтегрованого курсу **«Історія: Україна і світ» (10 клас)** внесено зміни з урахуванням нових історіографічних напрацювань. Запропоновані доповнення мають на меті увиразнити наскрізні лінії з минулого, які дають змогу пояснити сучасні події. Наприклад, в оновлених програмах пропонується погляд на СРСР як на державу імперського типу.

Також програми орієнтують на вивчення не тільки інструментів насильства, якого в ХХ столітті зазнавали українці, а й опору йому.

Частина змін у навчальних програмах спрямована на розширення просторових контекстів української історії, створення додаткових можливостей для аналогій і порівнянь.

Суттєві зміни пропонуються в частині найновішої історії, насамперед подій, пов'язаних зі збройною агресією російської федерації проти України. Передбачено повний (окремим навчальним блоком) розгляд російсько-української війни, що розпочалася в 2014 році.

Наголошується на геноцидних діях політичного керівництва і російського війська щодо українців, національному опорі проти агресії російської федерації та міжнародній підтримці України.

Оновлено перелік термінів/понять, як-от: «присвоєння суверенітету» (у значенні привласнення, захоплення суверенітету УСРР союзним центром), «руський мір», «рашизм»; замість вислову «політика русифікації» застосовано вислів «політика російщення», який точніше відбиває сутність явища і процесу; уточнено контекст застосування поняття «колабораціонізм».

У змісті навчальних програм предмета **«Захист України»** (рівень стандарту, профільний рівень) посилено військово-патріотичну складову. Програму доповнено інформацією про сучасну російсько-українську війну та Героїв цієї війни, про досвід ведення бойових дій.

Також переглянуто і доповнено теми розділів з вогневої підготовки, домедичної допомоги та цивільного захисту.

У програмі предмета **«Основи здоров'я»** розширено зміст першого розділу «Безпека і здоров'я людини», який вивчається на початку навчального року в кожному класі.

Додано питання, пов'язані з ризиками воєнного часу, зокрема: сигнали оповіщення населення, дії під час повітряної тривоги, обстрілу тощо, надійне і ненадійне укриття, протимінний захист та поводження з вибухонебезпечними і незнайомими предметами, надання домедичної допомоги та психологічної самодопомоги тощо.

Зміст програм з **основ правознавства, громадянської освіти** розширено вивченням питань, пов'язаних з правами людини, з російсько-українською війною та доповнено інформацією щодо Міжнародного гуманітарного права.

У програмах з **географії** (6-9 класи, рівень стандарту) переглянуто обсяг навчального часу на вивчення країн у світлі сучасної російсько-української війни. Також у зміст теми «Країни Азії» додано інформацію про Республіку Корея, її місце у сучасній політичній карті світу, модель економіки, міжнародні зв'язки України з Республікою Корея.

Програми предметів **«Зарубіжна література»** (6-9 класи, рівень стандарту, профільний рівень), **«Література (молдовська та зарубіжна/румунська та зарубіжна/угорська та зарубіжна)»** змінено в частині вивчення творів російських та білоруських письменників.

Із змісту програм вилучено твори російських і білоруських авторів. Натомість додано твори зарубіжних письменників відповідно до літературного процесу та з урахуванням вікових особливостей учнів.

Відповідно до оновлених програм з предмета **«Зарубіжна література»** замість російських, вивчатиметься творчість таких письменників, як Жан де Лафонтен, О. Генрі, Анна Гавальда, У. Старк, Джон Бойн, Е. Шмітт, Йозеф Рот, А. Гранах тощо.

У програму замість творів російських поетів включені шедеври світової лірики (П'єр Ронсар «До того, як любов у світ прийшла...», Р. Бернс «Моя любов...», Й.В. Гете «До моїх пісень...», Г. Гейне «Коли настав чудовий май...», Адам Міцкевич «Непевність»).

У шкільному курсі «Зарубіжна література» вивчатимуться твори письменників, які писали російською мовою, але життя та творчість

яких були тісно пов'язані з Україною – М. Гоголя, В. Короленка (за вибором учителя), твір М. Булгакова «Собаче серце» (твір вивчається за вибором учнів і вчителя).

У списку творів для додаткового читання (для уроків позакласного читання і уроків резервного часу) залишено для вибору вчителем твори Ільфа і Петрова («12 стільців») та А. Кузнецова («Бабин Яр»).

Також визнано доцільним залишити вивчення творів кримськотатарського письменника Т. Халілова.

Із переліку рекомендованих для використання в освітньому процесі **вилучено програми:**

«Література (російська та зарубіжна)»,

«Російська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою» для 5-9 класів,

програми з російської мови для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою/з навчанням російською мовою для 10-11 класів,

«Російська мова та література (інтегрований курс) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою» для 10-11 класів.

Покликання на тексти оновлених навчальних програм розміщено в **інформаційній системі інституту «Нормативно-правове і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу».**